תלמוד בבלי · אחרונים · כפי אהרן

כפי אהרן על סוכה

רבי אהרן בן עזריאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כפי אהרן על סוכה

רבי אהרן בן עזריאל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כפי-אהרן-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 17
דף כז: 24
דף לג. 24

דף ב.

מתני'. סוכה שהיא גבוהה. דע שמלת סוכה נופל' על כל דבר המפסיק בין מלמע' בין מן הדפנות כ"כ רד"ק בס' השרשים באות סכך מלמעל' בסוכות תשבו ויחמוס כגן סוכו כי יצפנני בסוכו ואת מסך הפתח דמלכים ב' הענין הזה רובו ענין סיכוך למעלה ויש שהוא ענין מחיצה ומגן והבדל בין דבר לדבר כמו וסכות על הארון את הפרוכת ויסך על ארון העדות כי לא היה הפרוכת על העדות אלא סמוך לו מבדיל בינו ובין אהל מועד וכן פרוכת המסך ואת מסך הפתח עכ"ד וכן כ' רש"י בפי' על התורה פ' ויקהל ע"פ ואת פרוכת המסך כל דבר המגן בין מלמעלה בין מכנגד קרוי מסך וסכך וכן שכת בעדו הנני שך את דרכך עכ"ל וכ"כ הריטב"א בסוגיין הסכך הוא הנקרא סוכה בכאן וברב המקומות אבל פעמים שנקרא סוכה הסכך והדפנות ע"כ וע' מה שאכתוב לקמן בע"ה ע"ד רש"י דמתני' ד"ה ושחמתה ומ"ש לקמן בע"ה ד' ז' ע"ב בפלוגתא דר' יאשיה ורבנן ע"ש:

למעלה מך' אמה. כ' הריטב"א ז"ל אסיקנא בפ"ק דעירובין חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן למימרא דאינה פסולה עד שיהא בחללה של סוכה יותר מך' ולהכי נקט לישנא דלמעלה מך' עכ"ל דבריו צריכים ביאור דהתם בעירובין בעי תלמודא מקצת קורה למעלה מך' ומקצתה למטה מך' מקצת סכך וכו' מהו וכונת הבעיין מי נימא דבעינן חודו החיצון של הסכך שלא יהא למעלה מעשרים וכן חוד החיצון העליון של קורה וא"כ כשמקצתו למעלה מך' פסול שהרי חודו החיצון למעלה מך' או נימ' דעיקר הקפידה הוא על חודו הפנימי של הסכך שלא יהא למעלה מעשרים אבל אם עובי הסכך או הקורה הוא למעלה מך' לית לן בה וא"כ כשמקצת סכך בתוך ך' שרי שהרי חודו הפנימי הוא למטה מך' ואין בחלל הסוכה יותר מך' וקאמר רבא דשרי דחלל סוכה תנן וחלל מבוי תנן כפרש"י דאותן ך' אמה ששנינו גבי סוכה ומבוי אחללה קאי ומייתי על זה ראיה מברייתא דקתני יותר מפתחו של היכל והיכל חללו ך'. והשתא מה הוכח יוכיח הריטב"א ז"ל מדקתני שהוא גבוה מך' אמה הא אכתי יש להסתפק אי קאי אחודו החיצון או הפנימי. ואפשר שכונת הרב ז"ל לישב יתור לשון דמלת למעלה דהיה די שיאמר שהיא גבוהה מך' כי היכי דקתני התם בברייתא גבי מבוי שהוא גבוה מך' אמה ולא קתני למעלה אלא דרצה רבינו הקדוש לרמוז לנו דין זה דחלל סוכה תנן ור"ל גבוהה מך' אמה ולמעלה ר"ל ב' גבהות עובי הסכך למעלה מך' וגם חללה למעלה אזי פסולה אבל אי ליכא אלא גובה אחד דהיינו עובי הסכך הוא למעלה מך' וחללה ך' שרי והא ודאי אין כונת הריטב"א ז"ל לומר שזה הכרח גמור דא"כ ק' לפשוט התם מגופא דמתניתין ול"ל לאתויי ברייתא דכפתחו

של היכל אבל האמת דאין זה הכרח גמור ואי מהא לא אירייא דכן דרך המשניות לומר גבוה למעלה ועוד אדתידוק הכי דוק לאידך גיסא ואימא הכי סוכה שהיא גבוהה למעלה ר"ל חודו החיצון שהוא כלפי מעלה שהוא גבוה מך' פסולה אף דחללו למטה מעשרים אלא כונת הרב ז"ל לומר דבתר דשמעינן לה מברייתי' דפתחו של היכל דהדין דין אמת דחלל סוכה תנן יכולין אנו לומר שרבינו הקדוש זיע"א רמז לנו דין זה בתיבת למעלה ודו"ק. ושו"ר בהר"ן ז"ל שכ' כדברי הריטב"א אלו ובאו דבריו מבוארים יותר נוטים אל הפי' שכתבתי ע"ש:

שם גמ' תנן התם מבוי שהוא גבוה מך' אמה וכו'. כ' הריטב"א ז"ל וז"ל והא דלא קתני התם למעלה מך' כדקתני גבי סוכה אע"ג דשוו בדינייהו וכו' נר' שהריטב"א ז"ל לא היה גורס במתני' דמבוי למעלה אבל גירסתינו מבוי שהוא גבוה למעלה מך' אמה כי סוגיין. עוד כ' בסו"ד והא דלא קתני מבוי שהוא גבוה עשרים וקתני מך' לאשמועינן דחלל מבוי תנן וכאילו קתני שהוא גבוה יותר מך' מ"ר נ"ר עכ"ד כאן כ' הרב דמיתורא דמ"ם דמעשרים שמעי' להך דינא דחלל מבוי תנן ואילו הרב ז"ל כ' במתניתין כפי מה שפי' דבריו לעיל דמיתורא דלמעלה שמעי' להך דינ' דחלל סוכה ולא מתיבת מעשרים. ונר' פשוט דהכא הרב ז"ל כבר הקדים וכתב דמבוי תנן ולא קורת מבוי וא"כ אחללו מיירי מתני' וכיון דבחללו מיירי דייק שפיר דהול"ל מבוי שהוא גבוה ך' דהיינו החלל גבוה ך' א"כ ודאי הקור' למעל' מך' וע"כ ימעט אל"ו מדנקט מך' ילפינן שפיר דחלל מבוי תנן וכאילו אמר יותר מעשרים לא כן במתני' דמיירי על גוף הסכך ולא על החלל לא מצית לדיוקי דנימא סוכה שהיא גבוהה ך' ימעט אם באמת לאו חלל סוכה תנן דק' למה ימעט והלא ך' כשר והוא שיעורו וע"כ מוכרח לומר גבוה מעשרים אלא דעדיין לא ידענא אי חודו החיצון הוא הגבוה או חודו הפנימי ע"ז באה מלת למעלה לאורויי דחלל סוכה תנן כמ"ש במתניתין ודוק היטב וע' בס' קדשי דוד למהר"ד חסאן אשר בס' מכתם לדוד על תוס' דסוגיין ד"ה אמר רבה ומ"ש שם אה"ב וכו' ע"ש בסו"ד ולא דק:

שם מ"ש גבי סוכה דתני פסולה ומ"ש גבי מבוי דתני תקנתא ק' לפי מ"ש הטור בסי' תרל"ג דלמעט הסוכה בתבן אפי' לא ביטלו בפי' אלא שאנו יודעים שאינו צריך לו הוי מיעוט דפ' כר"י ודלא כרבנן דלקמן ד' ד' ריש ע"א דלרבנן אף בתבן ועפר סתם בעי ביטול ועיין בב"י ובבד"ה שתמה על הטור דשבק רבנן ופ' כר"י וע' ב"ח ומה שיש לעמוד על דבריו אכתוב שם בע"ה איך שיהיה לפי דברי הטור ז"ל דבתבן סתמא הוי מיעוט ואפי' בלא ביטול מאי פריך תלמודא מ"ש גבי סוכה וכו' אימא דמתניתין דמבוי מיירי בשבת עצמו ואית ליה תקנתא דימעט ומתניתין דסוכה מיירי ביו"ט דודאי אסור למעטו.

והענין דמבואר בסוגיא דעירובין ד' ק"ד ע"א עלה דמתני' דבוזקין מלח ע"ג הכבש דפריך במקדש אין במדינה לא ורמינהי חצר שנתקלקלה בימות הגשמים מביא תבן ומרדה בה שאני תבן דלא מבטל ליה מבואר מהסו' ומפרש"י דאי מבטל ליה אסו' משום בונה דאיכא משום אשוויי גומות אבל סתם תבן וס' עפר דחזי למאכל בהמה או לטיט לא מבטל ליה ושרי וע' בא"ח סי' שי"ג ס' יו"ד ובמ"א ודו"ק ועיין מג"א סי' תרל"ג ס"ק ד'. ולקמן גבי הדס בד' ל"ג ע"ב דאין ממעטין ביו"ט דמתקן מנא וא"כ קשה מאי פריך נימא דגבי מבוי כיון דמדאורייתא הוי רה"י ורבנן הוא דאצרכוהו לחי וקור' א"כ ימעט בשבת ע"י תבן אם אינו צריך לו כיון דבסתם תבן הוי מיעוט לדעת הטור ז"ל אף בלא ביטול וכיון דלא מבטל ליה ליכא משום בנין וגם משום מתקן מנא ליכא כיון דמדאורייתא חזי לטלטולי ביה לא כן גבי סוכה תני פסולה דביו"ט איירי דלא מצי לבטולה אפי' בתבן דכיון דמדאוריי' פסולה הוי מתקן מנא. ואין לומר גבי מבוי אע"ג דמדאוריי' כשירה כיון דמדרבנן פסו' וחכמים אסרוהו הו"ל מתקן מנא הא ליתא דהא אמרי' לקמן ד' כ"ג גבי סוכה ע"ג גמל כשירה מתני' ר"מ היא וס"ל דאע"ג דמדרבנן לא חזיא מ"מ מחזא חזיא ושפיר קרינן ביה סוכה הראויה לשבעה ה"ן ס' מתני' היא ור"מ היא וכיון דמדאורייתא שרי לטלטולי ביה לא מקרי מתקן מנא וע' בהר' משל"ם פ"ז דתרומות ופ"א דנערה בתולה ולהרב מח"א ה' קנין ד' יו"ד עמדו בפרט זה וכמה סוגיאות המנגדות זו לזו ועיין שורשי הים ח"א ד' קס"א ע"א ב' ג' ודו"ק:

שם מ"ש וכו' היק' בס' דברי נב"א בחי' עירובין וז"ל יל"ד דילמא באמת כן אם עשו סוכה למעלה מך' לא יועיל שום תקון עד שיסתור משום שעשוי סוכת קבע וי"ל כי הוא האמת והמקשן לא פריך רק על הכא דלא תני פסולה ולהכי פרש"י דתני ימעט ולא תנא פסול לומר דלא פריך אלא על הכא דהתם אצטריך למתני פסולה משום דאיכא למטעי אך הכא הול"ל כמו התם ובזה אין מקום לקו' התוס' כי המקשן ידע כל אלה ואפ"ה פריך על ההיא דהכא וכ' עוד על תי' התלמוד סוכה דאורייתא תני פסולה צ"ע למאי הוצרך את זה כי כבר ידע המקשן דהוצרך התם למתני פסולה א"כ לא היה צ"ל אלא מבוי דרבנן תני תקנתא ועל מקשה נמי ק' מלשונו משמע דהיה יכול למתני תקנתא אלא דשייך פסולה והמקשן אמר כי התם לא הוה יכול למתני עכ"ד. ולא דק כלל מ"ש דהכא אמבוי דוק' פריך ליתא דאתרוייהו פריך ובפי' כ' כן הריטב"א בחי' לעירובין ובאמת לא ידעתי מה יפרש בכונת הש"ס דקאמר ואבע"א דאורייתא נמי תני תקנתא ולפי דבריו אין תקנה כיון דעשוי בפי' אבל האמת דיסודו של הרב רעוע דליכא בזה משום תעשה ולא מן העשוי ובפי' איתמר בש"ס ד' ד' דממעט חללה בתבן או בעפר וכשירה וכן פ' כל הפוס' הרי

דאינו צריך שיסתור סוכתו ועיין בהג"א פ' מור"ם סי' תרכ"ו ס"ב דלא אמרי' תעשה ולא מן העשוי אלא כשהפיסול הוא בסכך עצמו ולא כשדבר אחר גורם הפסלות וע' להתוס' לקמן ד' ח' ע"ב ד"ה הא קא מצטרף שכ' דלא מקרי סכך פסול משום גובה ך' אמה ועיין פני יהושע כאן ומדוקדק בזה דברי רש"י שם בעירובין ד"ה תני פסולה וכו' ואע"ג דמהני בה תקנתא וכו' דלכאורה דברים אלו מיותרים אבל נר' דרש"י נשמר מזה דלא תימא דבאמת לא מהני תקנתא משום תעשה וכו' וא"כ לא פריך מידי בש"פ לזה אמר אע"ג וכו' ודו"ק. באופן דיסודו של הרב נופל ועיין עוד לו מ"ש על דברי התוס' ביסוד זה ואינו מחוור כלל:

שם ר"ז אמר מהכא וסוכה תהיה לצל וכו' עד ך' אדם יושב וכו' למעלה מך' אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות. ק' וישב בצל דפנות ומה איכפת והלא סוכה כתוב בתורה וכבר כ' לעיל במתני' דמלת סוכה בתורה נאמר על סכך ועל דפנות וי"ל דאפשר דר"ז ס"ל כרבנן דר' יאשיה לקמן ד' ז' ע"ב דאין קרוי סוכה אלא דבר המאהיל והיינו סכך ע"ש וכי עביד בש"ס צריכותא כר"ז לא אמרי וכו' ההוא לימות המשיח ה"ה דהוה מצי למימר כר"ז לא אמרי משום דס"ל כר' יאשיה אלא דניחא ליה לתלמודא לשנויי ההוא לימות המשיח וכולהו כרבנן ס"ל. א"נ י"ל והוא האמת דודאי לשון סוכה הוא על כל דבר המגן ודפנות וסכך כולהו לשון סוכה ואמנם בעינן שישב בצל כולם בצל דפנות ובצל סכך וכשהוא גבוה מך' אמה אה"ן שהוא יושב בצל דפנות אבל הא מיהא אינו יושב בצל סכך ואנן תרוייהו בעינן וזה מדוייק בלשון הש"ס דקאמר למעלה מך' אין אדם יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות דבקיצור הול"ל למעלה מך' יושב בצל דפנות ותו לא אלא דר"ל נהי דיושב בצל דפנות אבל הא מיהא אינו יושב בצל סכך ותרוייהו בעינן ועיין מ"ש לקמן בדברי רש"י ד"ה ושחמתה:

שם אלא מעתה העושה סוכה בעשתרות קרנים וכו'. כ' הריטב"א ז"ל וז"ל דקס"ד דבעינן שתהא סוכ' ראויה לעשות צל וכל שראויה לעשות צל אעפ"י שאינה עושה צל מחמת מניעת המקום אין בכך כלום ולא פסלינן לה אלא כשהעיכוב מחמת הסכך שאינו ראוי לצל כמו שהוא עכשיו היינו כל שהוא למעלה מך' וכו' והיינו דאמרינן התם דל עשתרות קרנים וכו' דבריו ז"ל מגומגמים דמ"ש דבעינן ראויה לעשות צל וכו' וכל שראויה וכו' אעפ"י שאינ' עושה מחמת מניעת המקום אין בכך כלום זהו לפום תי' דתלמוד' וכמו שסיים וכ' והיינו דאמרי' התם דל עשתרות קרנים וכו' ונ"ל שצ"ל בדברי הרב ולהוסיף מלת ודחי וכצ"ל דבעינן שתהא סוכה וכו' ולא פסלינן לה אלא כשהעיכוב מחמת הסכך שאינו ראוי לצל ודחי כמו שהוא עכשיו היינו כל שהוא למעלה מך' וכו' כן צריך להגיה

ופי' דבריו כך הוא דהמקשן היק' אלא מעתה סוכה בעשתרות קרנים יהיה פסול ולא מצינו זה אל"ו מוכרח אתה לומר שכל שהסכך מצד עצמו ראוי לעשות צל אלא שדבר אחר גורם לו אין בכך כלום א"כ ה"ן הסכך מצד עוביו ראוי לצל אלא שהגבהות גרם לו א"כ צריך שיהיה כשר וע"ז כ' הרב ז"ל ודחי כמו שהוא עכשיו וכו' ר"ל שהדחיין דחה לו דאינו כמו שהבנת דהט' דכשר בעשתק"ר הוא משום שהסכך מצד עצמו ראוי לעשות צל לבד אלא בעינן דכמו שהוא עכשיו יהיה ראוי להצל למטה כשתסלק הדבר הגורם שלא לעשות צל כי התם דאי מדלית עשתק"ר יהיה הסכך כמו שהוא עכשיו ראוי לעשות צל בלי הורדה אבל הכא כי מסלקת דפנות אכתי לא יעשה הסכך צל מחמת גובהו ואנן בעינן שיהא הסכך ראוי לעשות צל כמו שהוא עכשיו במקומו מבלי שיעשו בסכך שום מעשה וזהו המשך דבריו ודחי כמו שהוא עכשיו היינו למעלה מך' וכו' ר"ל דבעינן שיהא ראוי לעשו' צל כמו שהוא עכשיו למעלה מך' וכי מסלקת דפנות מהכא ליכא צל סכך שאין הסכך ראוי לעשות צל ור' יהודה מכשיר מכיון שראוי לעשות צל כשמשפילין אותו כדפרישנ' במתני' וכו' ר"ל דהדחיין אומ' להמקשן דמאי דס"ד דכיון דראוי לעשות צל מצד עוביו כשמשפילין אותו מיקרי ראוי להצל ודמי לעשתק"ר זהו טעמיה דר"י דמתני' אבל רבנן דפליגי עליה ס' דבעינן ראוי להצל במקומו ע"י סילוק דבר האחר המונעו והיינו דאמרי' התם דל עשתר"ק וכו' שאילו היתה במקום שהחמה זורחת היה עושה צל וכו' ר"ל כמו שהוא עכשיו היה עושה צל אבל הכא דל דפנות ליכא צל סוכה כלומר שאין הסכך כמו שהוא עכשיו ראוי לעשות צל וכו' כנ"ל נכון בפי' דברי הר' ז"ל ודו"ק:

שם ורבא אמר וכו' עד ך' אמה אדם עושה דירתו דירת עראי וכו' למעלה מך' אמה דירת קבע וכו' עיין להגאון בס' פני יהושע מה שהיק' ומה שפי' בכונת הש"ס עפ"י הירושלמי ותוכן דבריו דה"ק עד ך' אמה שיכול לעשו' ב' מחיצות והג' בצורת הפתח משום דכל למטה מד' קרוי פתח וזהו פי' דירת עראי דקאמר רבא אז כשירה אבל למעלה מך' דלא מצי מכשר לג' בצורת הפתח דהא למעלה מך' לא מקרי פתח לפי הירושלמי הנ"ל א"כ הוא מוכרח לעשות ג' מחיצות ואז הוי קבע דבשתים כהלכתן וג' בצורת הפתח הוי עראי כמ"ש לקמן ד' ז' ע"ב אבל ג' מחיצות גמורות הוי קבע באופן דכונת הרב ז"ל לומר דקבע ועראי אינו תלוי בעובי המחיצות וקלישותן אלא ב' מחיצו' והג' בצורת פתח זהו עראי וג' מחיצות גמורות זהו קבע זהו כונת הרב ז"ל למעיין בהם דאי לאו הכי לא תי' כלום לקושיותיו שהיק'. ואני עני הדעת אחהמ"ר פי' זה לא שמיע לי כלומר לא ס"ל דאי הכי מאי האי דפריך ליה אביי אלא מעתה עשה מחיצות של ברזל ה"ן דלא הוי סוכה ומאי

קו' אה"ן מחיצות של ברזל יכול לעשות ב' מחיצות והשלישית בצורת הפתח כי זה הוא עראי לדעת הרב והכי הוה ליה למיפרך אלא מעתה עשה ג' מחיצות שלימות ה"ן דלא הוי סוכה כיון דלדידך דירת עראי בעינן דהיינו ג' בצור' הפתח א"כ אם עשה ג' מחיצות שלימות אפי' למטה מך' יהיה פסול והוה א"ש תי' של רבא הכי קאמינא לך עד ך' אמה שאם ירצה לעשותה עראי דהיינו ג' בצורת פתח יכול לעשותה כי עביד ליה קבע נמי דהיינו ג' מחיצות גמורות כשר למעלה מך' שאינו יכול לעשותה עראי משום דלא מיקרי פתח כי עביד ליה עראי נמי פסו' דהא לאו פתח הוא ומה לו לאביי להזכיר מחיצות של ברזל אל"ו קושטא קאי דענין קבע ועראי אינו תלוי אלא בעובי המחיצות וקלישותם כפי' רש"י והקושיות שהיק' הרב ז"ל המעיין בדברי התוס' והר"ן יראה דלא קשו מידי. ואעיקרא יש ליתן כנגד היסוד אשר בנה הרב ז"ל גם בפי' דברי הירוש' בפיסקא שקודם הקודמת המתחלת מנה"מ שהיק' על הירוש' שכ' דפלוגתייהו דרבנן ור"י הוא דמר יליף מפתחו של היכל ומר יליף מפתחו של אולם והיק' דנהי דברישׁ עירובין מוקי פלוגתייהו בהכי משום דקורת מבוי היתירא משום פתח אבל הכא מה שייך פתח ומכח זה פי' דלרבא דלקמן דבעי בשלישית צוה"פ א"כ שפיר ילפי מפתחו של היכל ושל אולם דכל למעלה מך' לא מקרי פתח פ"ש ולע"ד לא ראי זה כראי זה ואכתי ק' שאני מבוי דהיתירו הוא משום פתח וע"י הקורה נעשה פתח וכל שהוא למעלה משיעורו למר בדאית ליה ולמר כדאית ליה פרצה מיקרי ולא פתח אבל הכא בסוכה נהי דבעינן צורת פתח מ"מ יכול להיות צורת הפתח שלא יהיה נוגע בסכך וכשר במכ"ש מדפנות שאין מגיעות לסכך דכשר וכן פ' מרן סי' תר"ל דצורת הפתח אינו צריך שיהא נוגע בסכך וא"כ למה נפסול סוכת שהיא למעלה מך' משום שצורת הפתח אינו יכול לעשות דלא מיקרי פתח למעל' מך' והלא יכול לעשות צורת הפתח למטה מך' ואריך. ולעיקר קו' הרב על הירוש' דאוקי פלוגתייהו בפתח נלע"ד דהכי קאמר מר יליף מפתחו של היכל דמצינו דעד ך' אמה אקרי פתח וטפי מהכי לא מקרי פתח אלא פרצה והי"ט דלא שלטא עינא וכל עובר עליו לא יראה הצורת פתח שהיא למעלה ויסבור שהיא פרצה ונמצא עיקר הט' משום דלא שלטא ביה עינא והוא הדין בסוכה פסולה משום דלא שלטא ביה עינא וכרבה דשמעתין ואע"ג דבתלמודא דידן בעירו' ד' ג' ע"א משמע דלמאן דיליף מפתחו של היכל לא הוי ט' משום היכירא ממ"ש שם ר"ן בר יצחק אמר בלא רב מתניית' אהדדי לא קשיין וכו' מ"מ הירוש' סבר הכין ובל"ה עדיפא מינה אקשי ליה דא"כ לר"י צריך שיכשיר עד ארבעי' דוקא כפתחו של אולם והא תני ר' חייא אפי' עד מ' וחמשים אמה ור"ל דתני ר"ח שר' יאודה מכשיר עד מ' וחמשים אמה וכן הוא בהדיא בתלמודא דידן בסוגיין בע"ב וכן תני

בר קפרא עד מאה פי' שר' יהודה היה מכשיר עד מאה וע"ז עשו בירוש' אוקמ' אחריתי דר' יהוד' כדעתי' ורבנן כדעתהון מההיא דגשרים המפולשין דפי תקרה יורד וסותם וכו' ומה שנראה מדברי הרב פי' שם דההיא דפי תקרה קאי נמי עם הך ילפותא דפתחו של היכל לע"ד לא משמע כן דהשת' דאמר ר"י כדעתי' וכו' ורבנן כדעתהון נדחה הך אוקמת' דפתחו של היכל וזו היא אוקמתא אחריתי כנלע"ד והבוחר יבחר:

שם רש"י במתני' ד"ה ור"י מכשיר בגמ' מפרש פלוגתייהו כ' הר' פני יהושע אע"ג דבש"ס לא מפרשי אלא טעמייהו דרבנן ממאי דדחו בש"ס ההוא ידיעה לדורות וכו' וההיא לימות המשיח וכו' וכרבא לא אמרי משום קושיא דאביי וכו' זהו בעצמו ט' של ר"י והדר היק' מסו' דעירובין וכ' ז"ל לפי"ז צ"ל דכיון דמפרש להדיא ט' דרבנן משום דסוכה דירת עראי ממילא ט' דר"י משום דדירת קבע בעי' דהא ס"ל לר"י סוכה דירת קבע בעינן כדאיתא במכילתין בדוכתי טובא עכ"ד ואתמהא דהי"ל להביא סוגית הש"ס דלקמן ד' ז' ע"ב דבהדיא קאמר אביי ט' דר"י דמתניתין משום דסוכ' דירת קבע בעינן:

שם רש"י ד"ה ושחמתה מרובה מצלתה המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסכך קרוי סוכה. ק' דלמה קרוי סוכה ע"ש הסכך דוקא והלא גם ע"ש הדפנות קרוי סוכה וכמו שכתבתי במתני' משמו ז"ל בפי' על התורה שכל דבר המגן ומבדיל קרוי סכך בין מלמעלה בין מכנגד ואפשר דאין כונתו בכאן על שם הסכך למעוטי דפנות אלא ר"ל ע"ש דבר הסוכך ומבדיל קרוי סוכה והכא כיון דחמתה מרובה המועט בטל ברוב והו"ל כמי שאינו ואין דבר סוכך ומבדיל וכן יש לפרש דברי רש"י דלקמן ד"ה דלא שלטא בי' עינא שאינו רואה את הסכך וסוכה היינו סכך כשמה ודו"ק. אך לקמן ד' ה' ע"ב כ' רש"י סככה לא בעיא קרא דממשמעו' דגופיה נפקא דסוכה בלא סכך לא מקריא וק' אמאי לא יקרא סוכה משום דפנות כיון שהם מגינים ומבדילים ובסו' גופיה בלא פרש"י ק' זה דלמה לא בעיא קרא דאימא דסוכה דקאמר רחמנא הוא דפנות ונקרא סוכה ע"ש ההבדלה. וביותר ק' דסוכה כאן היא ע"ש העניני כבוד והרי עניני כבוד היו מקיפים גם מן הצדדין ונמצא שם סוכה על שם הסכך והדפנות. וראיתי אחרי רואי להרא"ם ז"ל פ' בהעלתך ע"פ כי ענן ה' עליהם יומם ודרשי בספרי ז' עננים היו אחד מלמעלה ואחד מלמטה וד' לארבע רוחות והיק' דא"כ נבעי הכי בסוכה כיון שהיא זכר לעניני כבוד והר' נח"י ז"ל תירץ דלא ציותה תורה לעשות סוכה אלא זכר לעננים ולא הקפיד' תורה אלא על הסכך שנקרא סוכה לא על הדפנות ע"כ וק' דהא כ' לעיל דגם דפנות קרויות סכך מדברי רש"י ז"ל והיה נר' לענ"ד לתרץ קושיתנו וקו' הרא"ם ז"ל על דרך זה דודאי סוכה בכ"מ יאמר על סכך ודפנות וכל דבר המגן אמנם הכא מדחזינן דאייתרו תרי בסכת

בסכת וגם קבלה בידינו דיש הלמ"מ לדפנות מוכח דגלי לן קרא דמ"ש בסוכות תשבו והוא רמז לענני כבוד הוא על הסכך דוקא והראיה שהוצרך לפרש לנו ביתורא דקרא והלכה למ"מ כמה דפנות יהיו וא"כ נמצא מלת סוכה בכאן היא דוקא על שם הסכך ולא ע"ש הדפנות והה"ן בעלמא מלת סכך יאמר ע"כ דבר המגן ומבדיל זה היה נ"ל נכון בכונת רש"י ז"ל דלא נסתור לפי' שבפ' ויקהל וממילא מתרצתא היא קו' הרא"ם ז"ל. אמנם אנכי הרואה לרש"י ז"ל לקמן ד' י"ב במתניתין ד"ה כשרין לדפנות שכ' דכל סוכה הכתוב סכך משמע דדופן לא איקרי סוכה ודנפקא לן דפנות מבסכת בסכות מיתורא דקראי ילפי' ולא ממשמעותיה הילכך סוכות תעשה אסככה הוא דקאי עכ"ל מבוארים דבריו דדופן לא מיקרי סוכה כלל אלא סכך דוקא היפך מ"ש בפי' על התו' ע"כ נלע"ד לומר דסוכה לא מיקרי אלא ע"ש הסכך דוקא אבל סכך ומסך מקרו גם דפנות אף כי כעת לא מצאתי טעם לחלק כן מ"מ כי היכי דלא נסתור רש"י ז"ל דידיה אדידיה אפ"ל כן. ואם כנים הדברים מתרצתא היא קו' הר' משכיל לדוד בפ' ויקהל שהיק' על רש"י שכ' דכל דבר המגן ומבדיל נקרא מסך וסכך דזה הוא לדעת ר' יאשיה לקמן ד' ז' ע"ב אך לדעת רבנן דניכוף ביה פורתא דמיחזי כסכך א"כ אינו נקרא סכך אלא הסכך העליון לא הדפנות ותי' ז"ל דחוק ע"ש. ולפי דרכינו א"ש דדיוקיה דר' יאשיה מדכתי' וסכת דהוא לשון סוכה וסוכה אינו נקרא אלא הסכך וז"ש מחיצה היא וקרייה רחמנא סככה ר"ל שקראה סוכה שאינו נקרא אלא ע"ש הסכך אלמא מחיצה כסכך בעינן ורבנן אמרי דמאי דנקט לשון סוכה הוא לאשמועי' דלידלי ביה פורתא דליחזי כסכך אבל תרוייהו מודו דלשון מסך וסכך נופל גם על מחיצה והראיה מדלא הביאו קרא דפרוכת המסך אלא קרא דוסכות אלמא עיקר הדיוק מלשון סוכה לא מלשון מסך וא"כ מ"ש רש"י בפי' עהת"ו אתי ככ"ע ומה שלא הביא רש"י על פ' דוסכות ס' רבנן דלידלי ביה פורתא זה אינו מן התימה דאין דרכו של רש"י להביא אלא מה שנוגע לפירוש הפסוק לא מאי דנ"מ לענין דינא כנ"ל כעת:

שם רש"י בגמ' ד"ה תני פסול' שייך למתני ביה לשון פסול כלו' לא נעשית כתורה וכהלכה. ובדבור שאח"ז כ' תני תקנתא דלא שייך ביה לשון פיסול וכו' מדלא קתני ברישא לא שייך למתני לשון תקנתא כי היכי דקתני גבי מבוי אלא לא שייך למתני לשון פיסול משמע לכאו' דבסוכה מהני תרוייהו פסו' ותקנתא ובמבוי לא שייך אלא תקנה ולא פיסול וק' דאכתי תקשי ליתני תקנתא הכא והכא ועוד ק' בתי' בתרא דקאמר ואבע"א דאורייתא נמי תני תקנתא וכי עד השתא לא ידענו מזה וכן היק' התוס' והריטב"א בעירו'. ונר' לפרש מ"ש רש"י בדבור א' שייך למתני פסולה ר"ל דוקא שייך למתני פסולה ולא

שייך למתני תקנתא ובעירו' פרש"י דבריו יותר וכ' הואיל ומימות משה ניתנה מידה זו ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה שייך למתני פסולה ואע"ג דמהני ביה תקנתא כל כמה דלא מתקן לה מיקרי פסולה עכ"ל דקדק לומר דמהני ביה תקנתא ולא אמר דשייך ביה לשון תקנה להורות לנו דאין ממשפט הלשון לומר תקנתא שהרי כל שלא נעשית עדיין כתקנה פסולה שמה וזהו מה דשייך למתני בה אע"ג דבאמת מהני בה תקנה במיעוט מ"מ התנא צריך שיקרא לה שם הראוי לה שהיא פסולה ואינו משפט הלשון לומר תקנה ונמצא עכשיו ב' שוין דבמבוי לא שייך למתני פסולה ובסוכה לא שייך למתני תקנתא כן נ"ל לפרש בדברי רש"י לפום גירסתינו ודלא כהרב נחלה ליהושע בחי' לעירובין ע"ש והבוחר יבחר אך התוס' ז"ל בעירובין גם הריטב"א ז"ל היה להם גירסא אחרת בדברי רש"י וע"כ הקשו עליו כמו שאכתוב לקמן בע"ה בתוס' ד"ה דאורייתא:

שם רש"י ד"ה מבוי דכוליה מדרבנן וכו'. רש"י ז"ל קאי לשיטתו דכוליה מילתא דמבוי מדרבנן דמדאורייתא כיון שיש לו ג' מחיצות הוי רה"י ומשו"ה כ' כאן דכוליה מלתא מדרבנן אך לדעת הר' יהונתן ז"ל בפי' על הרי"ף שכתב במשנה ב' דעירובין דהוי הלמ"מ וכן כ' הר' רע"ב ז"ל שם מוכרח לומר בכונת הש"ס מבוי דרבנן ר"ל הך דהך מילתא דגבוה ך' אמה דפסול הוא מדרבנן ולאפוקי סוכה דפסלות גובה ך' אמה דילה ילפי לה בסוגיין מקראי וכמו שהארכתי בזה בכפי ח"א ה' שבת סי' יו"ד עש"ב:

שם רש"י ד"ה ואבע"א מדאורייתא נמי שייך למי' תקנתא ובעירובין פי' דאורייתא נמי תני תקנתא בעלמא במילי אחריני ע"כ לפום מאי דפרישית לעיל בכונת דברי רש"י ז"ל נ"ל דהכא ב' הלשונות בדיבור אחד נאמרו ור"ל דאורייתא נמי שייך למתני תקנתא ושפיר הוי משפט הלשון ולא כמ"ש לעיל בתי' קמא דלא שייך ואילו בעלמא במילי דאורייתא שייך למימר שפיר תקנתא אלא דשאני הכא דנפישי מיליה ולאפוקי מתי' קמא שפי' דבדאורייתא לא שייך למתני תקנתא בשום דוכתא ודו"ק:

שם רש"י ד"ה למען ידעו דורותיכם עשה סוכה שישיבתה ניכרת לך דכתיב ידעו כי בסוכות הושבתי צויתי לישב הכי דריש ליה פי' דהשתא דרשי' הושבתי צויתי לישב וצריך בשעה שהוא יושב שידע שהוא יושב בסוכה ושכך היא גזרת מלך עליו וא"כ נמצא דאין בכאן עכשיו רמז לעניני כבוד כלל וע"ז כ' רש"י דאע"ג דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וכו' פי' דא"כ מאי מסיים הכתוב את בנ"י בהוציאי אותם מארץ מצרים לזה אמר מיהו דרשי' ליה נמי לדרשא ותרוייהו שמעי' מיניה לפי פשוטו שמעי' כי בסוכות הושבתי את בנ"י בהוציאי אותם שידעו היקף עניני כבוד הנעשה לאבות והיינו הושבתי לשעבר ולפום

דרשא שמעי' ידעו כי בסוכו' צויתי לישב לעתיד וצריך שידע כל אחד בשעת ישיבתו שבסוכה הוא יושב אבל הר"ן ז"ל פי' בדרך אחרת ז"ל למען ידעו דורותיכם מייתר ליה דהו"ל למיכתב בסוכות תשבו כי בסוכות הושבתי ובהכי הוה סגי וכו' ומדכתיב למען ידעו דורותיכם משמע הכי קאמר עשה סוכה שתהא ישיבתה ניכרת לך וכו' נמצא לדעת הר"ן ז"ל אין אנו צריכי' לדרוש הושבתי צויתי לישב אלא כי בסוכות הושבתי ודאי הוא להיקף ענני כבוד ומיתורא דלמען ידעו דרשי' הך דרשא ולנו לדעת אמאי רש"י ז"ל נייד מפי' הר"ן עד שהוצרך לידחק בפי' מלת הושבתי. ונ"ל מב' טעמים חדא דלפי' הר"ן ז"ל ק' מאי קאמר הש"ס בתר הכי כולהו כרבה לא אמרי דהוא ידיעה לדורות הוא פי' ידיעת היקף ענני כבוד ומאי דחי הא ידיעה לדורות שפיר נפקא מכי בסוכות הושבתי ודרשא זו נפקא מיתורא דלמען ידעו אבל לפרש"י דעיקר הדרשא הוא למען ידעו כי בסוכות צויתי לישב וא"כ מעתה לא נשאר כאן רמז ענני כבוד ומוכרחים לומר כפרש"י דאע"ג דאין מקרא יוצא מידי פשוטו מ"מ דרשי' נמי הא והשתא דחי הש"ס שפיר דלא דרשי' הך דרשא אלא מקרא לפשוטו דוקא אתא והיינו כי בסוכו' הושבתי לעבר בענני כבוד וידעו ר"ל ידעו לדורות הבאים מה שעשיתי לאבות. ועוד מט' אחר נייד רש"י מפי' של הר"ן ז"ל דלפי' לא יבא הכתוב מסודר על נכון ונקדים קו' מהר"ם שהיק' במאי דדחי הש"ס ההוא ידיעה לדורות דמה דחיה היא זו ואה"ן כיון דשמעי' ידיעה לדורות היקף ענני כבוד מינה נשמע דצריך ידיעה שהוא יושב בסוכה וצריך היכירא שתהיה למטה מך' כדי שעי"ז יזכור היקף הענני כבוד ותי' דודאי לאו הא בהא תליא דידיע' היקף ענני כבוד ידעי' ליה ביציאתו מביתו לסוכה אבל שיהא יודע בכל שעת ישיבתו שהוא יושב בסוכה זה לא ידעינן אלא לפום דרשא דרבה והוא אמת ופשוט. ומעתה לפי פי' הר"ן ז"ל יהיה למען ידעו דורותיכם ענין בפ"ע שידעו שהם יושבים בסוכה שתהיה שלטא ביה עינא ונתינת ט' דכי בסוכות הושבתי יהיה מוסב למעלה כאילו ואמר הכתוב בסוכות תשבו ז' ימים כי בסוכות הושבתי שהוא נתינת ט' לצווי מצות הסוכה וזה יודע ביציאתו מביתו לסוכה ואח"ך יאמר הכתוב כל האזרח בישר' ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם ר"ל שתהיה למטה מך' למען ידעו וא"כ צריך לסרס המקרא לפי דרשת רבה אך לפרש"י יהיה כי בסוכות הושבתי דבק עם למען ידעו ממש כלומר ידעו כי בסוכות צויתי לישב ולפום דרשא אין כאן רמז לענני כבוד כלל ודוק היטב. והמהר"ם ז"ל הביא דברי הר"ן על דברי רש"י כאילו הן שוין בטעמם ורב המרחק ביניהם כאמור ודוק היטב:

שם תוספות ד"ה דאורייתא אבל רש"י ז"ל לא פי' כן עכ"ל התוס'. לא הקשו מידי כאן על פרש"י אבל בעירובין היק' עליו ז"ל ולישנא דאבע"א בדאורייתא נמי תני תקנתא

לא א"ש לפי' כי גם בלשון א' תני בדאורייתא תקנתא ולא קאמר אלא דשייך למתני ביה לשון פסולה ע"כ נ"ל דהתוס' שם לא היק' על רש"י אלא משום שהיה להם גירסא אחרת בדברי רש"י כמ"ש שם בדברי התוס' ז"ל הואיל ומימו' משה ניתנה מידה זו אע"ג דבדאורייתא נמי שייך תקנתא ע"כ וכיון שכן הוכרחו להבין שכונ' רש"י ז"ל הוא לומר דבדאוריי' שייכי תרוייהו פסולה ותקנתא ומוכרח לומר שהבינו בכונת רש"י דלא פריך מ"ש אסוכה אלא אמבוי דוקא דאסוכה לא משני מידי וע"כ תמהו עליו דלישנא דאבע"א לא א"ש וכו' וקו' זו היא חזקה על רש"י לפום גירסתם וכמו כן ק' קושית הריטב"א שהיק' שם דכיון דבדאורייתא שייכי תרוייהו תקשי באמת דאמאי לא תני תקנתא ואף שלפי פי' זה יפרש רש"י קו' מ"ש אמבוי דוקא מ"מ ק' דאמאי לא מקשה נמי אסוכה דליתני תקנתא כיון דשייך למיתני. ואמנם לפי גירסתינו בדברי רש"י ז"ל דליתנהו להני מילי אע"ג דבדאוריי' שייך נמי תקנתא יש לישב פירושו כמש"ל ברש"י ע"ש ונר' שגיר' התוס' בסוגיין היתה כגירסתינו בדברי רש"י ומש"ה לא אקשו עליה מידי אלא כ' שרש"י ז"ל פי' בענין אחר ודוק היטב ובמש"ל ועיין מלכי בקדש ד' קט"ז:

בא"ד א"נ י"ל דלשון ימעט משמע חומרא דרבנן בעלמא ופסו' משמע דאורייתא ע"כ אין כונתם לו' דבמבוי הוא חומרא בעלמא ולכתחי' אבל בדיעבד אם שכח מלהוריד הקורה בע"ש מותר לטלטל בו דהא ודאי ליתא כמו שהוכיח המהרש"א ז"ל אלא כונתם לומר דרבינו הקדוש זיע"א בצחות לשונו רצה להשמיענו דמבוי הוא תקנה וחומרא דרבנן והשמיענו זה באומרו ימעט ובסוכה השמיענו דפסולה מדאורייתא ממילא פסו' אבל לדינא שוים הם דבתרוייהו אף בדיעבד פסול:

בא"ד ובפ' במה מדליקין וכו' פסו' כסוכה וכמבוי ע"כ כונתם להק' בין לפירושם בין לפרש"י ודלא כמו שכ' הרב נחלה ליהושע דלפרש"י ל"ק דמשום דבמבוי לא קתני ברישא דיני הכשר מבוי והכא הוא תחילת הוראתו מש"ה לא תני פסולה אבל גבי נ"ח כבר פי' בפ' ב"מ דיני חנוכה קודם זאת המימרא לכן תני פסו' ע"כ ואינו מחוור כי אם מסדר התלמוד סידר דיני חנוכה קודם זאת המימרא מאן לימא לן דרב כהנא משמיה דר' תנחום דרש קודם זה מדיני חנוכה ואדרבא מדלא הביא התלמוד אלא מימרא זו משמע דאת זו בלבד דרש וקאמר פסולה והנכון כמ"ש דגם לפרש"י מק'. שו"ר להרא"ם שכ' דלפרש"י ל"ק דכיון דנ"ח הוזכר במתני' מתניתין לגבי אמוראי כמפורש בתור' חשיב ליה והוי דומיא דסוכה ע"ש וזה נכון:

בא"ד דאגב סוכה נקט בנ"ח פסו' ק' בשלמא לפרש"י ניחא תי' זה דהעיקר הוא משום שייכות לשון וא"כ הכא תנא לא דייק בלישניה וסירכא דסוכה נקט אך לפי' התוס' ק'

אדרבא הו"ל למינקט ימעט לישנא מעליא ולינקוט סוכה אגב נ"ח ולא לימא לשון שאינו הגון פסו' משו' אגב. ונר' דה"ק דאי הוה תני ימעט אכתי אתו למטעי גבי סוכה ויאמרו דבדיעבד כשר ולא ידייקו ממתני' דסוכה דקתני פסולה אלא ידייקו ממימרא דר' תנחום דקתני ימעט כסוכה אלמא גם בסוכה לכתחילה אין דיעבד לא ויבואו לטעות באיסו' דאורייתא לכך תני פסולה בהכרח שו"ר למהרימ"ט ז"ל בחי' שבת ד' כ"ב שהיק' כן על תוס' דשבת ותי' ב' תי' ע"ש ומ"ש בעניותי נ"ל נכון גם בפי' דברי תוס' דשבת:

בא"ד דלמ"ד הדלקה עושה מצוה וכו' עיין ברכ"י א"ח סי' ק"ץ:

שם תוס' ד"ה אמר רבה ק"ק ללישנא קמא דבריש עירו' וכו'. דברי התוס' תמוהים דמאי קו' ומאי פירוקא ותצא דברי רבה אינם מובנים שם בסוגי' אלא עד שנאמר תי' של רבא מבוי דרבים וכו' או תי' רבינא סוכה דאוריי' וכו' וא"כ לפום הבנת דברי רבה א"ש עם סו' דהכא ומה הקשו ומה תי' וכבר עמד ע"ז הרב פני יהושע ומה שפי' הרב בכונת דברי התוס' לא נהירא לי דאי קושית התוס' היא על שקלא וטריא דהתם דפריך מ"ש מבוי וכו' דהו"ל להק' עדיפא מינה דאפי' אי במבוי הוה פסול בסוכה צריך שיהא כשר כמתבאר מדברי הרב ז"ל א"כ אכתי תירוצם אינו תי דמאי משנו הא מתרץ התם וכו' והלא קושיתם על המקשן דעדיפא הו"ל לאקשויי והה"ן לתי' רבא אתי שפיר ומה יושיענו זה וכן ק' לפי' הרב ז"ל במה שפי' בסיום דברי תוס' ורבינא דמשני סוכה דאורייתא אחמירו בה רבנן מ"מ. משמע דמדאורייתא כשירה ע"כ ופי' הרב דכונתם לומר דלרבינא משמע דלית ליה ט' דרבא דלא מידכר וק' אמאי החמירו הא שלטא ביה עינא וע"ז כ' דמ"מ משמע דמדאוריי' כשירה ומוכרח לומר ט' משום היכירא והא שלטא ביה עינא ע"כ פי' הרב וגם פה ק' עליו מה שהקשינו דאי קושיתם היא למה החמירו רבנן דהא שלטא ביה עינא א"כ מה תי' דמדאורייתא כשירה אכתי ק' גם מדרבנן יהיה כשר וגם הרב ז"ל סיים דעדיין פי' צ"ע. ולענ"ד נר' לפרש כונת התוס' עד"ז דכונתם להקשות על המקשן דפריך התם מ"ש מבוי דאמרינן קלוש סוכה נמי נימא קלוש דלמה הוצרך כמבוי לטעם דקלוש תפ"ל דרבה גופיה סבר קורה משום היכירא וכמ"ש התוס' שם בראש העמוד וכיון דהיא משום היכירא כיון שמקצתה למטה מך' הא איכא היכירא ומה איכפת לן במה שיש נמי למעלה מך' הא איכא מיהא למטה מך' ואיכא היכירא דכוותא גבי סוכה נמי דט' משום היכירא לדעת רבה בסוגיין הדין נותן שיהא כשר כיון דאיכא מקצת סכך למטה מך' הא שלטא ביה עינא ומה איכפת לן במה שיש למעלה מך' וא"כ הכי הו"ל למקשן למיפרך מ"ש מבוי דכשר דט' משום היכירא וכל דאיכא מיהא מקצת למטה הא איכא היכירא סוכה נמי ט' משום היכירא וכל דאיכ' מקצת סכך למטה מך' יהיה כשר

ומדלא פריך הכי משמע דלית ליה ט' דסוכה משום היכירא וק' לסוגיין דקאמר רבה ט' משום היכירא וע"ז תי' וי"ל דהא מפורש התם ט' משום דסוכה דביחיד לא קמדכר וכו' פי' דבריהם דמאי דאסיק רבא דט' הוא דזימנין דמשתקיל עובי הקורה עובי הסכך מלתחת עובי הסכך זה ידע המקשן מעיקרא והכי כונת קושיתו מ"ש מבוי דכשר ולא גזרינן דילמא משתקיל עובי הקורה דלתחת וקאי למעלה מך' אל"ו משום דאמרי' קלוש ור"ל שאנו חושבין כאילו נחתך מקצת הקורה שהיא למעלה מך' ולא נשאר להכשר המבוי אלא המקצת שהוא בתוך ך' וכיון שכולה בתוך ך' ר"ל אחר החיתוך תו ליכא למיחש דילמא משתקיל א"כ סוכה נמי נימא קלוש וכאילו נחתך מקצת סכך העליון ומה שנשאר הוא כולו בתוך ך' ותו ליכא למיחש דילמא משתקיל ויהא כשר ולמה אמרת במבוי כשר ובסוכה פסול וע"ז השיב לו רבא דודאי עיקר הפיסול גבי סוכה הוא כמו שאמרת דילמא משתקיל אבל ההיתר דגבי מבוי לא כדקאמרת משום דאמרי' קלוש אלא ט' משום דרבים מדכרי אהדדי ובסוכה דליחיד ולא מדכר חיישי' דילמא משתקיל וכונת התוס' בתי' הוא דמאי דאסיק רבא דעיקר הפיסול הוא משום דילמא משתקיל זה ידע גם המקשן ועל זה בנה דייק קושיתו אלא דרבא חי' לו זה החי' בין מבוי דרבים לסוכה דיחיד והשתא מיתרצא שפיר קושייתם דל"מ למיפרך מ"ש מבוי משום היכירא סוכה נמי משום היכירא הא ודאי ל"ק מידי דהשתא מיהא הא שלטא ביה עינא וודאי כשירה אלא דאנו פוסלים עכשיו משום גזרה דילמא אחר זמן משתקיל. כ' עוד ורבינא נמי וכו' פי' דכפי מה שכתבו דהמקשן ידע דעיקר ט' הפיסול הוא דילמא משתקיל א"כ גם מה שתי' רבינא סוכה דאורייתא אחמירו ביה ה"ק אחמירו ביה רבנן וגזרו דילמא משתקיל ואפילו השתא שהיא למטה מך' פסולה משום חששא דשמא למחר משתקיל ומבוי שהוא מדרבנן החמירו בו לפוסלו עכשיו דילמא משתקיל למחר כיון דהשתא מיהא עשוי כהוגן וכתחז"ל והחילוק שבין רבא לרבינא הוא דלרבא הט' משום דמבוי מדכרי אהדדי ולרבינא הט' דמבוי הוא משום היותו דרבנן אבל אין לומר דמאי דקאמר רבינא מבוי דרבנן וכו' סוכה דאורייתא החמירו ר"ל אפי' בלא ט' דילמא משתקיל החמירו דלא כרבא דאמר ט' דילמא משתקיל וכמו שפירש הרב פני יהושע דזה הפי' אינו דאכתי ק' ולמה יחמירו רבנן הא שלטא ביה עינא ולשלול פי' זה כ' התוס' ולרבינ' נמי דמשני סוכה דאורייתא החמירו וכו' לא תפרש דהחמי' ביה רבנן בלא גזירה דילמא משתקיל אלא מ"מ משמע דמדאורייתא כשירה כיון דשלטא ביה עינא ותו אין שום ט' להחמיר ולאסור אלא משום גזירה דילמא משתקיל דוקא כנ"ל בדרך חידוד ודוק היטב. מ"מ דברי התוס' אינם יוצאים מידי פשוטם דכוונתם להקשות על תחי' דברי רבה בהשקפה ראשונ' קודם

שידענו תי' רבא ורבינא ולזה כ' דלפי האמת דאסיקו רבא ורבינא בפי' דברי רבה אתי שפיר לפום סוגיין וכו' ודו"ק:

שם תוס' ד"ה כי עביד וי"ל דנהי דלא חיישינן בדפנות אי עביד להו קבע מ"מ בסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מתכשרא עד דעביד לה עראי וכו' ק"ק דמאן פלג לן ומהיכן למדנו דצריך עראי אם לא משבעת ימים הראויה לשבעה וקאי על בסוכות תשבו דהיינו סכך ואם האמת כתי' רבא דלא הקפידה תורה על עראי אלא על השיעור א"כ גם בסכך יהיה קבע כשר ושמא י"ל דוקא במחיצות שיש להן דבר קצוב דעד ך' יכול להיות עראי אנו אומרים דלא הקפידה תורה על העראי אלא על השיעור אך בסכך דענין קבע ועראי דידיה אינו תלוי בגובה דאפי' למטה מך' ועראי יכול לסכך בנסרים צ"ל דדוקא עראי בעינן:

דף ב:

רש"י ד"ה משום קו' דאביי דעשה מחיצות של ברזל ושנוייא לא משמע להו הואיל וקרא לאו דוקא עראי נקט לא ילפי' מיניה שיעורא ע"כ. הרב בעל תועפות רא"ם ז"ל בשיטתו מירא דכיא היק' משם בנו דהיכי קאמר הואיל וקרא לאו דוקא עראי נקט לא ילפינן שיעורא ק' דאדרבא היא הנותנת כיון דקרא ל"ד עראי קאמר ע"כ לא אתא אלא לשיעו' ומכח זה רצה הרב בנו להגיה בלשון רש"י הואיל וקרא דוקא עראי וכו' והרב אביו ז"ל כ' עליו דליתא וכונת רש"י לומר דאי קרא דוקא עראי לומ' דבעינן סוכה של ו' ימים אז ילפי' מיניה שיעורא דלסוכה של ז' ודאי דלא אתא קרא כמ"ש הר"ן דהתורה לא תצוה מה שא"א לעמוד עליו א"כ לא אתא אלא לשיעורא אבל אי אמרי' דקרא ל"ד עראי נקט א"כ אמרי' דאתא להכשיר מחיצות של ברזל למטה מך' ולא ילפי' שיעו' עכ"ל. ולענ"ד דברי הרב ז"ל תמוהים במ"ש אבל אי אמרי' דקרא ל"ד עראי נקט א"כ אמרי' דאתא להכשיר מחיצות וכו' ולא ילפי' שיעורא וכו' דהיכי שמעי' מקרא דז' ימים היתר מחיצות של ברזל אם לא שנאמר ז' ימים ראוי לז' ור"ל עראי ומשום דלא משמע ליה דהתורה הקפידה על עראי כפרש"י לעיל או כפי' הר"ן ע"כ מוקמי' ליה לשיעורא וממילא נפק"ל דמחיצו' של ברזל שרי למטה מך' ונמצא אי אתא קרא להכשיר מחי' של ברזל מוכרח אתא לשיעורא ואיך כ' דלא ילפי' מיניה שיעורא. עוד כ' הרב ז"ל א"נ דלדעת רש"י וכו' ומאחר דאמרת דקרא ל"ד עראי נקט לגבי מחיצות של ברזל א"כ אינו מוכרח דאתא לילף שיעורא דמאחר דל"ד למחיצות הה"ן לשיעו' ע"כ גם פי' זה דחוק דלא הו"ל לרש"י למימר הואיל וכו' וכך הי"ל כי היכי דקרא ל"ד עראי ה"ן לא ילפי' שיעורא. ולע"ד נ"ל

דכך היא כונת רש"י דתחי' כ' ושנויא לא משמע להו ואין בזה שום ט' למה לא משמע להו דודאי תי' דחוק לא רצו לקבלו ומ"ש רש"י אח"כ הואיל וכו' הוא מילתא באנפי נפשה וחוזר לפרש דברי הש"ס דקאמר כרבא לא אמרי דט' דמתני' משום דלמעלה מך' הוי קבע משום קו' דאביי דא"כ מחיצות של ברזל יהיו פסולות ומדחזינן דכשרות מוכרח דקרא לאו דוקא עראי נקט א"כ אינו מן החיוב לומר דלשיעורא אתא וז"ש הואיל וקרא לאו דוקא עראי קאמר לא ילפי' מיניה שיעורא ור"ל בשלמא אי מחיצות של ברזל היו פסולות משום דדוקא עראי בעינן היינו מוכרחי' לומר דגם ט' דמתני' דפסל למעלה מך' הוא מהאי טעמא דהוי קבע דודאי אין אנו יכולין להכחיש המוחש דלמעלה מך' צריך יתידות קבע אבל מאחר דמחיצות של ברזל כשירו' וקרא לאו דוקא עראי א"כ לא ילפינן מיניה שיעורא ר"ל אין אנו מוכרחים לומר כדקאמר רבא דקרא אתי לשיעורא וכ"ז הוא פי' הש"ס דקאמר כרבא ל"א וכו' משום קושיא דאביי ולא פי' למ"ש רש"י ושנוייא לא משמע להו ודו"ק והבוחר יבחר:

שם תוס' ד"ה וכיון דדפנות מגיעות לסכך ל"ד לנר חנוכה וקורת מבוי דלא חשיבי היכר למעלה מך' אעפ"י שהקורה ע"ג כותלים דהתם קורה טפח לא שליט בה עינא כמו בסוכה דרחבה טובא עכ"ל. דע שכ' הטור בא"ח סי' תרע"א גבי נר חנוכה כ' רבינו יואל הלוי דהא דנר חנוכה שהניחה למעלה מך' אמה פסולה דוקא כשמניחה בחוץ אבל כשמניחה בבית אפי' למעלה מך' כשירה דשלטא ביה עינא ונ"ל שאין הנדון דומה לראיה דהתם בעינן שתשלוט עינו בגג וכיון שהמחיצות מגיעות לגג על ידם ישלוט עינו בגג אבל הכא שצריך שישלוט עינו בנרות כיון שהוא למעל' מך' דלא שלטא ביה עינא מאי נ"מ בגג שהוא עדיין למעל' ממנו בשבילו לא שלטא ביה עינא טפי עכ"ד. וצריך להבין בדברי רבינו הטור מאי מק' על ר"י הלוי דמאי נ"מ בגג וכו' והא טובא נ"מ דכשהוא רואה את הגג ממילא יסתכל בנרות שהן קבועין בכותל למטה מן הגג ונר' דכונת הטור הוא כך דהנה ק' על ס' ר"י ז"ל במאי דמכשיר בתוך הבית משום דמדמה ליה לסוכה וק' דא"כ אפי' בחוץ נמי יהיה כשר כיון דדפנות מגיעות לנרות כי היכי דגבי סוכה על ידי הדפנות רואה את הגג ה"ן ע"י הדופן רואה את הנרות אל"ו מוכרחין אנו לומר בדעת ר"י ז"ל דס"ל כתי' התוס' דשאני קורה ונ"ח דלא רויחי טובא כמו גג הסוכה ואיידי דזוטר לא שלטא ביה עינא אפי' ע"י דופן ואמטו"ל אתי שפיר השתא קו' רבינו הטור דשאני גבי סוכה דבעינן שתשלוט עינו בגג וע"י הדופן רואה הגג שהוא רחב אבל הכא הנרות אינו רואה ע"י הדופן משום דלא רויחי וא"ת כיון שרואה את הגג הוא רואה את הנרות לא היא דכיון דלא שלטא בהו עינא לפי שהם למעלה מך' וע"י קטנותם לא שלטא בהו עינ'

מאי נ"מ שהוא למעלה ממנו אה"ן הגג רואה לפי שהוא רחב והנרות לא יראה לפי שהם קטנים זה נר' בכונ' רבינו הטור ז"ל ואתי שפיר לפי"ז תי' מהר"י אבוהב ז"ל שהביא הרב ב"י ז"ל שיש חי' בין כשיש אויר שהוא מזיק לעינים להיכא שהוא כעין בית מכוסה וכו' והשתא זה בעצמו יתרץ ר"י לקו' התוס' ואינו מוכרח לומר כתי' התוס' דקורה טפח לא שלטא ביה עינא ובהכי ל"ק קו' רבינו הטור:

וראיתי להר' ב"ח ז"ל שכ' ז"ל ומה שהשיג רבי' ואמר אין הנדון דומה לראיה ק' לי לפי טעמו במבוי שהקורה מונחת ע"ג כותלי המבוי אמאי היא פסו' למעלה מך' נימא נמי כיון שהמחיצות מגיעות לקורה על ידם ישלוט עינו בקורה דהא התם לא בעינן אלא שישלוט עינו בקורה כמו בסוכה ויש לישב עכ"ד. ולא ידעתי מה הבין בכונת רבינו הטור וכמדומה שהבין בכונתו דשאני סוכה דבעינן שישלוט בגג דזה הוא תכלית המבוקש לא כן הכא דתכלית המבוקש הוא ראית הנרות ומאי נ"מ בראית הגג זה נראה שהבין בכונת רבינו הטור ואמטו"ל היק' עליו דהא גבי קורה התכלית הוא ראית הקורה והרי היא מונחת על גבי כותלים ולמה פסו' זה נר' כונת הרב אבל ק' לע"ד דא"כ ק"ט מה שהקשינו לעיל דמאי מקשה הטור והלא ע"י שרואה הגג ממילא יראה הנרות ועוד ק' על הרב ב"ח לשיטתיה אדתקשי ליה מקורה להביא עצות מרחוק תקשי ליה מנ"ח גופיה ואפי' בחוץ אמאי פסו' והלא כיון שהמחיצו' מגיעות לנרות על ידם ישלוט עינו בנרות והתם נמי לא בעינן אלא שישלוט עינו בנרות כמו בסוכה ולע"ד כונת רבינו הטור הוא כמ"ש לעיל ותו ל"ק מידי. ואתה תחזה להר' הנז' אח"ז הביא דברי התוס' וכ' דלפי ט' זה נוחים דברי רבינו ונדחו דברי מהר"י הלוי ע"כ כנר' מדבריו שהביא לנו ס' חדשה לסייע לרבינו הטור ודלא כהר"י וכפי מה שפי' בכונתו היא היא קו' הטור דמוכרח דר"י ז"ל ס"ל כתירוץ התוס' מדמחלק בין בחוץ לבפנים וע"ז היק' מה שהיק' ודוק היטב. עוד כ' הרב ב"ח ז"ל ומ"ש הב"י ע"ש הר"י אבוהב דכשיש כאן אויר וכו' נלע"ד שלא נעלם ס' זאת מרבינו וכו' וזהו שדקדק בלשונו ואמר שאין הנדון דומה לראיה עכ"ד ואחהמ"ר מלבד שאין דברי הטור סובלים פי' זה עוד בה מ"ש דזהו שדקדק רבינו לומר אין הנדון דומה לראיה אדרבא דברים אלו מורים בהיפך דכשאומר אין הנדון דומה לראיה משמע שהוא מודה לו בראיה אלא שהנדון אינו דה י ולפי דברי הרב ב"ח הוא חולק עליו בפי' הראיה ואומר שאן פירוש ההיא דסוכה כמו שפירש הוא ז"ל דאפשר לו' הט' דע"י המחיצות ישלוט עינו בגג וא"כ אם כך הוא פי' דברי רבינו לא הי"ל אין הנדון דומה לראיה:

ואשור'ה נא ואראה להרב פנים מאירות ז"ל ח"א סי' מ"ז יצא לישע רבינו יואל ז"ל להצילו מקו' רבינו הטור וז"ל ע"כ ר"י הלוי לית ליה תי' של התוס' דא"כ אעיקרא דדינא ליתא

דאיך מדמה לסוכה בשלמא גבי סוכה רחבה טובא משא"כ בנ"ח אלא ע"כ דר"י לית ליה הך תי' ואני מתאבק בעפר רגלי התוס' דקו' ותי' ליתא מסו' ערוכה ריש עירובין דפריך איפלוגי בתרתי למה לי ומשנינן צריכא וכו' ולפי דברי התוס' דפליגי גבי מבוי אפי' מגיע לקורה ובסוכה פליגי באין הדפנות מגיעות לסכך וכו' א"כ מאי פריך וכו' בשלמא לפי' ר"י הלוי דסבר גבי חנוכה ובמבוי באמת אם המחיצות מגיעות כשר ופליגי היכא דאין מחיצות מגיעות א"כ כיון דפליגי בתרוייהו באין מחי' מגיעות ק' שפיר איפלוגי בתרתי ל"ל אבל כפי התוס' לא פריך המק' מידי איפלוגי בתרתי ל"ל וכו' אלא ע"כ שאני מבוי דלהילוך עביד משא"כ בסוכה דתרתי לטיבותא דפנות מגיעות לסכך ולישיבה עביד ולכך עושה צריכותא בענין זה וכו' ולפי"ז אין מקום לקו' התוס' אף דנימא גבי מבוי פליגי רבנן היכא דכותלי' מגיעות לקורה איכא לפלוגי בין מבוי לסוכה דסוכה לישיבה עביד אבל מבוי דלהילוך עביד אפי' הכתלי' מגיעים לקורה פסו' א"כ בנ"ח כשהניחה מבחוץ דמי למבוי ואפי' הכותלים מגיעים עד נ"ח פסו' אבל מבפנים דמי לסוכה כיון דלישיבה עביד שלטא ביה עינא וזה שכ' ר"י הלוי אבל כשמניחה בבית אפי' למעלה מך' אמה כשירה וכו' כיון דלישיבה עביד שלטא ביה עינא וזה ברור באין גמגום עכ"ד בקיצור:

ואני עני הדעת והתבונה גברא רבא קחזינא ותיובתא' על התוס' לא קחזינא ולא ישוב דברי מהר"י הלוי כלל וכל דבריו אצלי תמוהים תיתי חדא במ"ש ולפי זה אין מקום לקו' התו' אף דנימא דגבי מבוי פליגי רבנן היכא דכותלי' מגיעים לקורה איכא לפלוגי בין מבוי לקורה דסוכה שאני דלישיבה עבידא אבל מבוי דלהילוך עביד אפי' כותלים מגיעים לקורה פסו' ע"כ דאיך אפשר לומר כן והוא היפך הש"ס דעירובין דקאמר סד"א גבי סוכה קאמר ר"י דלישי' עביד וכו' קמ"ל הרי לפי הס"ד היה עולה בדעתינו לחלק בין הילוך לישיבה ולפום קושטא דא ודא אחת היא ואין לחלק בין הילוך לישיבה כלל ומאי תרתי לטיבותא איכא גבי סוכה אי משום שכותלים מגיעים לגג הלא גם בקורה מגיעים ואי משום דלישיבה עבידא הא לפום קושטא אין לחלק בהכי. ותו ק"ט בדברי הרב מהו זה שכתב והשתא אליבא דאמת בסוכה היכא דדפנות מגיעות מודו רבנן לר"י משום דאיכא תרתי לטיבותא דפנות מגיעות לסכך ולישיבה עביד וכו' והוא סותר את דבריו שכתב למעלה דלפי' ר"י גם במבוי מודו רבנן לר"י היכא דדפנות מגיעות לקורה אף דליכא אלא חדא לטיבותא ובין במבוי בין בסוכה לא פליגי אלא באין מחיצות מגיעות. וסבור הייתי לפרש דברי הרב באופן זה דמ"ש והשתא אליבא דאמת וכו' לא קאי על שפי' לשי' מהר"י הלוי אלא ר"ל לפי האמת של שי' התוס' כמ"ש אח"כ אין מקום לקו' התוס' וגם לא ק' הקו' ראשונה שהקשינו עליו דכך היא כונתו דע"כ לא אמרו בעירובין דלפום קושטא

הילוך וישיבה שוין הם ואין לחלק ביניהם אלא דוקא בהילוך דקורה שהכותלים מגיעים לה וישיבה דסוכה באין הכותלים מגיעים כמו שכן לפי האמת פלוגתייהו לשיטת התוס' דבמבוי פליגי אף בדפנות מגיעים ובסוכה פליגי באין דפנות מגיעים וכך הוא פי' הש"ס אי אשמועי' בסוכה הו"א בהא קאמר ר"י כיון דלישיבה עביד ור"ל דהך חדא לטיבותא דאית בסוכה דלישיבה עביד אלים טובא אף דאין דפנות מגיעים ומש"ה מכשיר ר"י אבל מבוי דלהילוך עביד אף דדפנות מגיעים הו"א דפוסל וכו' קמ"ל דדא ודא אחת היא סוכה דלישיבה עבידא באין דפנות מגיעי' ומבוי דלהילוך עביד בדפנות מגיעי' הם שוים ופליגי בתרוייהו באופן דישיבה בלא דפנות מגיעי' והילוך בדפנות מגיעים הם שוים לפום קושטא אבל דפנות מגיעי' וישיבה דאיכא תרתי לטיבותא בהא ודאי מודו רבנן וזהו שכ' הרב דלפי האמת של התוס' איכא לפלוגי בין מבוי לסוכ' דבסוכ' איכא תרתי אלא דעם כ"ז לא נתישבו דברי הרב ז"ל כלל דהא תינח לס' התוס' אבל לס' ר"י הלוי לפי מה שכתב הרב ז"ל לעיל דלהר"י בין במבוי בין בסוכה פליגי באין דפנות מגיעות אבל אי מגיעות בתרוייהו מודו רבנן דכשר א"כ אי אפשר לומר דטעמא דסוכה משום דאיכא תרתי לטיבותא דהא גבי מבוי דליכא אלא חדא ואפי' הכי מודו אלמא הכל תלוי בדפנות מגיעות ואין חי' כלל בין ישיבה להילוך וא"כ מהו זה שכ' הרב אח"ך וזה שכ' הר"י הלוי אבל כשמניחה בבית אפי' למעלה מכ' כשירה כדאמרי' גבי סוכה וע"כ ט' התם משום דלישיבה עבידא שלטא ביה עינא דהוו תרתי לטיבותא וכו' ע"כ וזה אינו כמו שכתב דלדידיה אין לחלק בין הילוך לישיבה אלא הכל תלוי בדפנו' המגיעות ואדרבא יקשה להר"י ז"ל דאפי' בחוץ נמי יהיה כשר כיון דדפנות מגיעו'. ותו ק' לי על הרב ז"ל במה שכ' דלהר"י הלוי גם במבוי לא פליגי אלא באין דפנות מגיעות לקורה אבל אי מגיעות מודו דכשר וק' לי דהרי בעירובין ד' ח' אמרו קורה ע"ג מבוי בעינן עיין היטב בפרש"י ותוס' וכן פ' כל הפוס' דאפי' למטה מך' אם אין הקורה ע"ג כותלי המבוי פסול וא"כ ק' אדמפלגי בלמעלה מך' ופסלי רבנן משום גובה יותר מך' תפ"ל דבל"ה פסול משום דאין דפנות מגיעות לקורה ומעין זה ממש כ' רש"י בסוגיין ד"ה נימא בהכשר סוכה דר"ה ס' אי אפשר להעמיד מחלוקתן בפחותה מד' אמות דא"כ בלאו גבוה מך' אמה פסו' וכו'. וזה שהיק' הרב ז"ל על התוס' דמאי פריך איפלוגי בתרתי ל"ל הא ודאי על המקשן ל"ק מידי דהמקשן לא אסיק אדעתיה שום צריכות דתקשי ליה אמאי לא אסיק אדעתיה תי' הש"ס סד"א התם דלישיבה עביד וכו' אבל האמת ודאי המקשן לא אסיק אדעתי' שום צרי' ואם הקו' היא על התרצן יכו' אנו לו' דאה"ן הי' יכול לתרץ כן ועדי' מינ' משני ופשוט:

וראיתי להרב המפורסם כמהר"י טייב ז"ל בספרו ערוך השלחן שכ' לישב דעת הר"י הלוי וז"ל ול"נ דס"ל כמ"ש הריטב"א בחי' דעיקר הפירוש דאע"ג דכל למעלה מך' אמה אין דרך להגביה עיניו מ"מ כיון שהוא מוקף מחיצות ב' כהילכתן וג' טפח ודפנות מגיעות לסכך ורואה עצמו מכוסה ועומד תחת קירוי א"א שלא יתן אל לבו לדעת שהוא יושב תחת סכך והיינו דנקט פסולה כסוכה וכמבוי לומר דאף למעלה מך' אינה פסו' אלא דוקא אם הניחה בחוץ אבל בבית כשירה כסוכה עכ"ד ואחר המחי' הראויה אין הנדון דומה לראיה דבשלמא גבי סוכה שרואה עצמו מקורה בדפנות וסכך הסוכה עצמו א"כ זוכר המצוה שהיא הסוכה עצמה אבל בנ"ח מה נועיל מה שהוא מכוסה בבית יזכור שהוא יושב בבית ומהיכן יזכור הנרות:

וחזיתיה להרב בד"מ הביא משם מהר"א מפראג שכ' על דברי מהר"י ז"ל וז"ל היינו למ"ד דסוכה גבוהה יותר מך' אמה פסו' משום דלא שלטא ביה עינא ולכן אם הסכך מגיע לדפנות כשר והיא סברת רבה אבל לדידן דקיי"ל כרבא דאמר ט' דפסול משום דהוי דירת קבע ואנן בעינן דירת עראי בכל ענין פסול עכ"ד לכאורה הנר' מדבריו דחולק על מהר"י הלוי דע"כ לא אמרי' דדפנו' מגיעות כשר אלא לרבה ולא קיי"ל הכי אלא כרבא ולרבא אפי' דפנות מגיעות פסו' ואם כך היא כונתו ק"ט דאה"ן דלרבה פסו' מט' אחרינא דדירת עראי בעינן אבל מודה הוא דע"י הדפנות שלטא ביה עינא ונ"מ דגבי נ"ח דלכ"ע תליא בראיה ודאי דע"י הדפנות דמגיעות שלטא ביה עינא ומדרבה בסוכה נשמע גם לרבא בנ"ח וכן כ' הב"ח וכבר היק' כן הרב פנים מאירות על מהר"א מפראג ז"ל ע"ש ולע"ד נר' דמהר"א ז"ל לא בא להקשות על מהר"י ז"ל ולא לחלוק אלא בא לפרש דבריו דהנה הוא ז"ל כ' כדאמרינן גבי סוכה אם דפנות מגיעות לסכך אפי' למעלה מעשרים כשירה וכו' ומפשט דבריו נר' דקיי"ל הכי לדינא דדפנות מגיעות כשר לזה פי' מהר"א דאין כונת מהר"י לו' דדינא הכי אלא ר"ל דלרבה אמרי' הכי ובודאי לדינא קיי"ל כרבא דדירת עראי בעינן ואין חי' בין דפנות מגיעות לאין מגיעו' אבל אה"ן ראית מהר"י אכתי אמתני ותקיפא דמדרבה נשמע לרבא כנז"ל וכל כונת מהר"א ז"ל הוא לומר דהר"י לא לדינא קאמר גבי סוכה דכשר כנ"ל:

שם תוס' ד"ה יש בה יותר מד' אמות ולבסוף מסיק דרב הונא ס' מראשו ורובו ושולחנו עד ד' אמות פליגי וכו' ותימא וכי נכשיר וכו' כתב מהרש"א דלמאי דבעינן למימר דבהכשר סוכה פליגי וכו' ודאי דאיכא למימר דלפי חשבון זה צריך הרוחב לפי הגובה אבל למאי דאסיק מראשו ורובו עד ד' אמות פליגי משמע דכולהו בשיעור גובה ך' מפסלי ולא לפי ערך וא"כ ביתר מד' אמות וכו' ואהא תקשי להו וכי נכשיר וכו' ותירצו די"ל דלעולם

צריך הרוחב לפי הגובה דהא דקאמר מראשו ורובו עד ד' אמות פליגי היינו נמי לפי ערך רוחב ד' אמות לגובה ך' וכו' והשתא ביתר מד' אמות נמי אינה כשירה אלא לפי ערך עכ"ל וכן כתב הרב זרע יצחק זלה"ה ואני עני הדעת והתבונה לא ירדתי לעומק דבריהם במ"ש בתי' התוס' דהא דקאמר מראשו ורובו עד ד' אמות פליגי היינו נמי לפי הערך וכו' דא"כ נמצא דגם בלמטה מך' אמה שייך פלוגתא דר"י ורבנן דלרבנן בעינן גובה ה' לרוחב אמה ולמעלה מזה פסו' משום דליכא צל סכך ור"י מכשיר משום דלא בעי סכך המשל בזה אם היתה ב' אמות רוחב צריך שתהיה יו"ד אמות גובה ואם היא למעלה מיו"ד לרבנן פסולה דליכא צל ור"י מכשיר דלא בעי' צל וכפירכת הש"ס לעיל ההיא לימות המשיח אבל סוכת מצוה לא בעי צל כפרש"י וכמו כן נשער לכל אמה רוחב ה' אמות אורך א"כ ק' מאי קאמר בש"ס מראשו ורובו עד ד' אמות פליגי אבל יותר מד' אמות ד"ה כשירה והלא כי היכי דמראשו ורובו עד ד' אמות פליגי דלרבנן בעינן גובה לפי הרוחב ולמעלה מזה פסולה ולר"י כשיר' דלא בעי' צל ה"ן ברחבה יותר מד' אמות שייך נמי פלוגתייהו ע"ד משל אם היתה רחבה ה' אמות וגבוהה יותר מכ"ה אמות לרבנן פסולה ולר"י כשירה וא"כ היכי קאמר ד"ה כשירה והלא גם בזה פליגי. ובשלמא לפי ס"ד דהש"ס דאמר מחלוק' בשאין בה אלא ד' אמות על ד' אמות דמיירי דוקא בד' אמות מצומצמים ל"ק מה שהקשינו דיכולים לומר בכונת הש"ס דהיא גופא אתא לאשמועינן דלא תימא דך' אמה דקתני מתני' הוא לכל הסוכות בין רחבות בין קצרות דלא היא דמתני' דקתני ך' אמה משתעי בסוכה של רוב העולם שהיא ד"א על ד"א וא"כ הוי גובה ך' לפי הרוחב ממש אבל היא רחבה יותר מד' ר"ל פורתא ובגובה יותר מעשרים פורתא ר"ל לפי השיעור כשירה וה"ה לפחות מך' בשאינה רחבה ד' דשייך פלוגתייהו דהכל תלוי בשיעור והיא גופא אתא לאשמועינן וכן פי' הרשב"ץ ז"ל בח"א סי' קכ"ו דס"ג ע"ד דוק היטב בדבריו שכ' והיינו לישנא דגמרא דאמרי' מחלוקת בשאין בה אלא ד"א על ד"א ולא אמרי' מחלוקת כשהיא עד ד' אמות דהוה משמע דמשבעה על ז' ועד ד' אמות מתכשרא בד' אמות אלא אמרי' דבד"א על ד' אמות מחלוקת אבל אי טפי בציר לא עסיק תנא דמהני שיעורי דהיינו ד"א רוחב וך' גובה גמרי' לכולהו שיעורי מעלה ומטה וכו' ע"ש היטב אבל למסקנא דתלמודא דקאמ' מראשו ורובו עד ד"א פליגי ונמצא דעיקר פלוגתייהו הוא בשיעור גובה לפי הרוחב ק' מאי האי דקאמר אבל יותר מד' על ד' ד"ה כשירה אמאי הלא גם כאן פליגי כנז"ל ואם רוצה לומר יותר מד"א כל שהוא והוא בתוך השיעור הא פשיטא דהא ידעי' דמראשו ורובו עד ד"א פליגי וכשהוא בתוך השיעור ודאי כשר באופן כי לע"ד לא זכיתי להבין דבריהם ז"ל. ושל הרשב"ץ ז"ל ק' קצת במ"ש

והיינו לישנא דש"ס דאמר מחלו' בשאין בה אלא ד' על ד' ולא אמר מחלוקת כשהיא עד ד' אמות וכו' ק' והלא מסקנת הש"ס הכי הוי דמראשו ורובו עד ד"א פליגי ואולי יאמר הרב דלמסקנת הש"ס לא הוי ט' משום צל וכר' זירא אלא ט' אחרינא דלא ידעי' כי היכי דאמרי' למ"ד מחלוקת בשאין בה אלא ראשו ורובו ודלא כפרש"י בד"ה אבל יותר מכדי ראשו ודוחק:

ואנכי חזון הרבתי להרב פני יהושע שכתב על דברי המהרש"א ז"ל ואגופא דמתניתין לא תקשי אמאי נקטו רבנן שיעור ך' ולא נקטו שיעור גובה הפוסל בסוכה דראשו ורובו היינו משום דסתמא הן שיעור ד' אמו' ויותר נר' משום מילתא דר"י דכיון דסובר דירת קבע בעינן סובר דבעינן נמי ד' אמות והכי איתא להדיא בירוש' ר"י אומר ד' אמות וד' דפנות אלא שראיתי להר"ן שכ' בהיפך דלר' יהודה לא בעי ג' דפנות וכו' ואין ספק דאשתמיטתיה להר"ן סוגית הירושלמי ואילו ראה לא היה כותב כן עכ"ד ועמו הסליחה שהטיח דברים על הר"ן ז"ל שלא ראה סוגית הירושלמי והאמת כי יש גירסא אחרת בירושלמי ר"י אומר אעפ"י שאין שם ד' אמות וד' דפנות וכן גרס הר' קרבן העדה ז"ל ע"ש וכן בדין דאי לא תימא הכי דברי הירושלמי עצמו אין להם הבנה כלל ופשוט:

דף כז:

אין לך כל שבט ושבט שלא יצאו ממנו נביאים. כתב רש"י אבל עתניאל ויפתח ויאיר לא ידעתי וכ' מהרש"א באגדתיה ומה שמסתפק רש"י ביאיר לא מצינו בו שהיה שופט ובן מנשה היה ע"כ ש"מ דאשתמיט מיניה פסוק בנביא אחריו קם יאיר ושפט את ישראל עשרים שנה ויהי לו שלשים בנים וכו' וכל אותו הספור ומ"ש ובן מנשה היה תמוה שיאיר ן' מנשה היה אחר ומת בימי יהושע במלחמת העי וכמ"ש בסנהדרין דמ"ד ע"א כשלשים וששה איש זה יאיר ן' מנשה שהיה שקול כרובה של סנהדרין וצ"ע:

דף לג.

אמר אביי משכחת לה באסא מצראה פירש"י גדל על המצר של שדה ומתוך שיש לו מקום פנוי הוא משבח ומצליח. ל"א אסא מצראה הדס מצרי. והיק' הר' מהר"ם ן' חביב (בס' כפות תמרים) וז"ל מה שפרש"י גדל על המצר אינו נוח לי משום דבגמר לקמן אמרי' דס"ד דפסול משום דאית ליה שם לווי ובשלמ' לפי' הב' דהוא הדס מצרי שפיר ס"ד לפוסלו משום שם לווי משום דהוא מין אחר אבל אם הדס סתמא כשזורעין אותו במצר השדה מחמת שיש לו מקום פנוי מתגדל בו ז' עלין ולכך קורין אותו הדס מצראה

פשי' דאין זה קרוי שם לווי כההיא דתנן פ' בתרא דנגעים ופי"א דפרה אזוב לא אזוב יון לא אזוב כוחלי ולא אזוב רומי עכ"ד. ואני עני לא זכיתי להבין דברי קדוש שכונתו להקשות דכל שאינו מין אחר וממדינה אחרת לא חשיב שם לווי והלא אמרינן בנדרים דנ"ג הנודר מן היין מותר ביין תפוחים וכו' מן הירק מותר בירקות השדה שהוא שם לווי וע"ש פרש"י והר"ן והרי ירק אע"ג דהוא מין אחד אלא שזה גדל בגינה וזה בשדה אפי"ה כל שהעולם קורין אותו בשם אחר מצורף. שם לווי הוא. ה"ן אף דמין אסא הוא כיון שקורין אותו אסא מצראה הוה ס"ד לפסול ודוחק לומר דשאני נדרי' דהלך אחר לשון בני אדם. שו"ר מ"ש הר"ן ד"ה אסור בירקות גינה דל"ד לירקות שדה דהני מינא אחרינא נינהו ע"ש: